

Aartsbisdom Utrecht

**Het onttrekken van een kerkgebouw
aan de goddelijke eredienst**

Procedure in het Aartsbisdom Utrecht

Het onttrekken van een kerkgebouw aan de goddelijke eredienst

Procedure in het Aartsbisdom Utrecht

Inleiding

Vanaf de samenvoeging beschikt elke parochie over een pastoraal beleidsplan. Daarin is het pastorale beleid voor de eerstkomende jaren vastgelegd. In het verlengde daarvan hebben parochies een gebouwenplan gemaakt of werken zij daaraan. Daarin wordt aangegeven welke voorzieningen (kerkgebouwen, pastorieën en gebouwen met werk- en vergaderruimten) wenselijk en mogelijk zijn om dit pastorale beleid te realiseren, welke gebouwen daarvoor beschikbaar en geschikt zijn, in welke staat deze gebouwen verkeren en welke alternatieven denkbaar en mogelijk zijn. Daarbij zien parochiebesturen zich in de overgrote meerderheid voor de moeilijkheid gesteld dat de beschikbare financiële middelen ontoereikend zijn om alles te realiseren of in stand te houden wat wenselijk is. Een meerjarenonderhoudsplan en een meerjarenbegroting zijn onmisbare instrumenten om te kunnen vaststellen wat de parochie zich kan veroorloven. Sinds de samenvoeging beschikt elke parochie over verschillende kerkgebouwen. Steeds vaker zal bij een bezinning op het toekomstige pastorale beleid en de beschikbare financiële ruimte de conclusie onontkoombaar zijn, dat het gewenste pastorale beleid alleen realiseerbaar is wanneer een of meer kerkgebouwen van de parochie aan de goddelijke eredienst worden onttrokken.

Het onttrekken van een kerkgebouw aan de goddelijke eredienst vraagt om een zorgvuldige procedure. Een kerk is immers voor de gelovigen veel meer dan een gebouw van steen. Parochianen hebben daar week-in-week-uit gekerkt voor de viering van de Eucharistie en andere liturgische vieringen, waaronder die van de hoogfeesten, ze zijn daar gedoopt, getrouwd, hebben er de uitvaart van een dierbare meegemaakt en hun geloofsleven is mede gekleurd door de specifieke devotionele aspecten van dit gebouw. In het decreet waarin de aartsbisschop besluit tot onttrekking van het kerkgebouw aan de goddelijke eredienst, zal hij conform het betreffende canonieke recht zowel procedureel als inhoudelijk verantwoording afleggen over de wijze waarop hij tot dit besluit is gekomen. Daarbij zal hij zich grotendeels baseren op de informatie die door het desbetreffende parochiebestuur gaandeweg de procedure is verzameld in het dossier dat aan de aartsbisschop wordt aangeboden. Voor de onttrekking van een kerkgebouw aan de goddelijke eredienst dient het parochiebestuur zorgvuldig de procedure te volgen die hieronder beschreven wordt.

De geloofsgemeenschap

Eenzelfde zorgvuldigheid is nodig als het gaat om de lokale geloofsgemeenschap. Het sluiten van het kerkgebouw raakt immers haar toekomst. Het is daarom van belang om met de geloofsgemeenschap in gesprek te gaan en in overleg met haar te zoeken naar een nieuw perspectief. Dit overleg kan ook gevolgen hebben voor de geloofsgemeenschap rondom de kerk, waar de geloofsgemeenschap die het eigen kerkgebouw verliest, een nieuw kerkelijk thuis dient te vinden. Wellicht dat dit in meerdere gevallen het eucharistisch centrum zal zijn. Maar ook in dat geval is het van belang om stil te staan bij de vraag op welke wijze dit eucharistisch centrum voor mensen van verschillende geloofsgemeenschappen een nieuw kerkelijk thuis kan worden.

Wanneer na het sluiten van een kerkgebouw nog een pastoraal steunpunt achterblijft, zal dit steunpunt gedragen moeten worden door leden van de geloofsgemeenschap zelf. Het zal duidelijk zijn dat dit zoeken naar een nieuw perspectief tijd en energie vraagt. Om die reden dient dit opgenomen te zijn of worden in het werkplan van het pastoraal team.

De goede volgorde kiezen

Voor vervreemding en/of herbestemming van een kerkgebouw is een noodzakelijke voorwaarde dat de aartsbisschop eerst bij onherroepelijk (d.w.z. een niet meer voor bezwaar respectievelijk beroep vatbaar) decreet heeft besloten om het desbetreffende kerkgebouw aan de goddelijke eredienst te onttrekken. Een katholiek kerkgebouw is een gewijde plaats (cf. canones 1205-1213 CIC/1983) die door een wijding of zegening voor de goddelijke eredienst bestemd is. Daarom kan een kerkgebouw pas worden vervreemd en/of herbestemd nadat de bevoegde kerkelijke autoriteit (in casu de aartsbisschop) bij onherroepelijk decreet heeft besloten om het desbetreffende kerkgebouw aan de goddelijke eredienst te onttrekken.

Tijdig informeren

Het is dus van essentieel belang dat het parochiebestuur de aartsbisschop tijdig schriftelijk een gemotiveerd verzoek voorlegt om een bepaald kerkgebouw aan de goddelijke eredienst te onttrekken. Dit liefst ruim voor het tijdstip waarop het parochiebestuur een machtigingsverzoek tot verkoop van het kerkgebouw aan de aartsbisschop voorlegt ! Dit om zoveel mogelijk te voorkomen dat er een situatie ontstaat waarin het parochiebestuur een kerkgebouw niet op tijd kan verkopen en/of leveren (en dus een wanprestatie levert) omdat er nog geen onherroepelijk decreet is van de aartsbisschop tot onttrekking van het kerkgebouw aan de goddelijke eredienst.

In ieder geval dient het parochiebestuur de aartsbisschop te informeren over het voornemen om een kerkgebouw door hem aan de goddelijke eredienst te laten onttrekken voordat het parochiebestuur de parochianen van dat voornemen op de hoogte stelt.

Het Wetboek van Canoniek Recht 1983 (CIC/1983)

Canon 1222 CIC/1983 bepaalt:

“§ 1. Als een kerk op geen enkele wijze nog voor de goddelijke eredienst gebruikt kan worden en de mogelijkheid niet bestaat om ze te herstellen, kan zij door de diocesane Bisschop teruggebracht worden tot een profaan en niet onwaardig gebruik.

§ 2. Waar andere ernstige redenen het raadzaam maken dat een kerk niet langer voor de goddelijke eredienst gebruikt wordt, kan de diocesane Bisschop, na de priesterraad gehoord te hebben, deze terugbrengen tot een profaan en niet onwaardig gebruik, met toestemming van hen die wettig rechten op de kerk laten gelden, en mits het zieleheil er geen enkele schade door lijdt.”

In deze twee paragrafen van canon 1222 CIC/1983 worden aldus twee verschillende situaties bedoeld waarin de diocesane bisschop kan besluiten om een kerkgebouw aan de goddelijke eredienst te onttrekken.

Nota bene: In het aartsbisdom zal meestal de in canon 1222, § 2 CIC/1983 bedoelde situatie voor een parochiebestuur aanleiding zijn om de aartsbisschop te verzoeken om een kerkgebouw middels een decreet aan de goddelijke eredienst te onttrekken.

Toelichting op canon 1222, § 1 CIC/1983

Canon 1222, § 1 CIC/1983 heeft de omstandigheid op het oog dat een kerkgebouw niet behouden kan worden. In deze paragraaf worden de volgende redenen gegeven waarom de diocesane bisschop kan besluiten een kerkgebouw aan de goddelijke eredienst te onttrekken: (1) het kan niet meer voor de goddelijk eredienst worden gebruikt en (2) het is niet mogelijk het kerkgebouw te herstellen. Deze redenen moeten beide vervuld zijn. Gezien de wetstekst wordt als de reden waarom het kerkgebouw niet meer voor de goddelijke eredienst gebruikt kan worden, de slechte staat van het gebouw gezien en niet bijvoorbeeld het ontbreken van gelovigen. De situatie moet bovendien zo ernstig zijn dat de kerk “op geen enkele manier”

meer voor de goddelijke eredienst gebruikt kan worden. Dit geval doet zich voor wanneer de bouwkundige staat van de kerk zo slecht is dat het betreden van het gebouw gevaar oplevert voor de veiligheid van de gelovigen. Een dergelijke situatie kan worden vastgesteld door gemeentelijke instanties of door de Dienst Vastgoedbeheer van het aartsbisdom. In beide gevallen is het van belang dat deze situatie wordt vastgelegd in een document, opgesteld door ter zake deskundige personen of door burgerlijke instanties die een gebruiksvergunning kunnen intrekken. Dit document of een afschrift ervan behoort zich te bevinden in het dossier van de aartsbisschop die het decreet voorbereidt waarmee het kerkgebouw aan de goddelijke eredienst wordt onttrokken. De aartsbisschop dient een dergelijke beslissing in het decreet te beargumenteren “met tenminste summier vermelding van de beweegredenen” (canon 51 CIC/1983). Deze beweegredenen moeten in ieder geval duidelijk maken dat de redenen voor onttrekking van het kerkgebouw aan de goddelijke eredienst (terugbrenging tot profaan gebruik) zoals in canon 1221, § 1 CIC/1983 vermeld, vervuld zijn. In dit geval is het niet noodzakelijk dat de aartsbisschop de priesteraad van het aartsbisdom hoort.

Toelichting op canon 1222, § 2 CIC/1983

In canon 1222, § 2 CIC/1983 worden de volgende voorwaarden gesteld aan de onttrekking van een kerkgebouw aan de goddelijke eredienst:

- 1) andere ernstige redenen (dan de in canon 1222, § 1 CIC/1983 genoemde) maken het raadzaam dat een kerk niet langer voor de goddelijke eredienst gebruikt wordt ;
- 2) horen van de priesteraad;
- 3) terugbrenging van het kerkgebouw tot een profaan en niet onwaardig gebruik;
- 4) verkregen toestemming van hen die wettig rechten op de kerk laten gelden;
- 5) het zielenheil lijdt er geen schade door.

De procedure

Wanneer een parochiebestuur tot de conclusie komt, dat het niet langer verantwoord is om alle kerkgebouwen in de parochie onveranderd open te houden en een of meer kerken aan de goddelijke eredienst onttrokken dienen te worden, volgt het de volgende procedure.

- Stap 1 De vicaris van het betrokken vicariaat en het economaat van het aartsbisdom worden uitgenodigd voor een overleg. Daarin worden de bevindingen van het parochiebestuur voorgelegd en besproken, en worden concrete afspraken gemaakt over het proces, dat aansluitend gaat starten, en over de aartsdiocesane betrokkenheid daarbij.
- Stap 2 Het parochiebestuur stelt een concreet concept-werkplan op met bijbehorend tijdpad. Hiervoor doet het een beroep op deskundigen om de benodigde data aan te reiken, o.a. deskundigen van het aartsbisdom.
- Stap 3 Het concept-werkplan wordt besproken met het pastoraal team.
- Stap 4 Alvorens dit concept-werkplan in hoorzittingen aan parochianen wordt voorgelegd, vindt er opnieuw overleg plaats met de vicaris van het betrokken vicariaat en met het economaat van het aartsbisdom.
- Stap 5 Het parochiebestuur organiseert hoorzittingen voor de parochianen van de desbetreffende locatie, waarop het concept-werkplan schriftelijk en mondeling wordt gepresenteerd en toegelicht. Los daarvan worden ook de locatieraad, de pastoraatsgroep en de vrijwilligers van het desbetreffende kerkgebouw over dit concept-werkplan gehoord.

Van de hoorzittingen dient een schriftelijk verslag te worden gemaakt. Daarin wordt vastgelegd wie bij de hoorzitting aanwezig waren. Ook dient daarin kort en bondig te worden aangegeven wie wat heeft gezegd. Het verslag hoeft na afloop van de hoorzitting niet aan alle aanwezigen te worden rondgestuurd, als aan het eind van de hoorzitting het conceptverslag wordt voorgelezen en geen der aanwezigen tegen deze verslaglegging ter plaatse protest aantekent. Bovendien dient het parochiebestuur er zorg voor te dragen dat er per kerkgebouw dossiervorming plaatsvindt. Voor elk kerkgebouw dient immers bij de aartsbisschop een apart verzoek tot onttrekking aan de goddelijke eredienst met alle bijbehorende stukken te worden ingediend.

Degenen die gehoord worden krijgen gelegenheid om aanvullingen, opmerkingen en bezwaren in te dienen en om eventuele alternatieven aan te dragen. Het parochiebestuur bespreekt de resultaten van de hoorzittingen (aanvullingen, opmerkingen en bezwaren) en formuleert op basis daarvan een definitief werkplan inzake de onttrekking van een of meer kerkgebouwen aan de goddelijke eredienst.

Stap 6 Het parochiebestuur dient een schriftelijk verzoek in bij de aartsbisschop om het kerkgebouw aan de goddelijke eredienst te onttrekken.

(*Nota bene:* Al eerder is opgemerkt dat er een duidelijk onderscheid bestaat tussen:

- a. het decreet van de aartsbisschop tot onttrekking van het kerkgebouw aan de goddelijke eredienst en
- b. de machtiging van de aartsbisschop aan het parochiebestuur tot verkoop van het kerkgebouw. Zie voor de procedure tot aanvraag van deze machtiging stap 10.)

Het verzoek aan de aartsbisschop tot onttrekking van het kerkgebouw aan de goddelijke eredienst dient vergezeld te gaan van de volgende noodzakelijke stukken:

- het pastoraal beleidsplan;
- het concrete plan met betrekking tot het desbetreffende kerkgebouw
- een beschrijving van het besluitvormingsproces;
- de bijbehorende verslagen (waarin o.m. kort en bondig wordt aangegeven welke ter zake doende argumenten door tijdens de hoorzitting aanwezigen naar voren zijn gebracht);
- een inventarisatie van het gehele gebouwenbestand van de parochie;
- een beschrijving van het kerkgebouw met de inventaris in historisch en kunsthistorisch opzicht (welke inventarisaties voor elke parochie zijn gemaakt door de Stichting Kerkelijk Kunstbezit Nederland en in afschrift aan de desbetreffende parochie is ter hand gesteld voor het eigen archief);
- een beschrijving van het kerkgebouw en grondstuk naar ligging, omvang, bouwkundige toestand, annex-gebouwen en planologische positie;
- een verzameling van empirische gegevens over aantal katholieken, kerkbezoekers en liturgische vieringen;
- een beschrijving van de relatie tussen de omvang van het kerkgebouw enerzijds en de actuele liturgische vereisten of desiderata anderzijds;

- een beschrijving van de demografische ontwikkeling inclusief de sociaaleconomische structuur;
- de betekenis van het desbetreffende kerkgebouw;
- een inventarisatie van mogelijkheden voor alternatief gebruik;
- een inventarisatie van eigendomsverhoudingen en bouwlasten;
- in voorkomende gevallen: de schriftelijke toestemming van degene(n) die wettig rechten op de kerk laat/laten gelden.

Wie kunnen wettig rechten op de kerk laten gelden ?

Canon 1222, § 2 CIC/1983 geeft aan dat het decreet tot onttrekking van een kerkgebouw aan de goddelijke eredienst slechts kan worden uitgevaardigd “met toestemming van hen die wettig rechten op de kerk laten gelden.”

De vraag kan rijzen wat in canon 1222, § 2 CIC/1983 wordt bedoeld met de formulering "met toestemming van hen die wettig rechten op de kerk laten gelden."¹

De pastoor of administrator van de parochie kan als zodanig worden aangemerkt als iemand die wettig rechten op de kerk kan laten gelden. Hij vertegenwoordigt immers de parochie.

De hiervoor bedoelde rechten kunnen niet worden verondersteld, maar er zal moeten worden aangetoond dat de bevoegde kerkelijke overheid die rechten heeft verleend of aanvaard. Bewezen moet dus worden dat bepaalde personen (rechtspersonen of fysieke personen) op wettige wijze voor zichzelf echte rechten claimen op het te sluiten kerkgebouw. Canon 1222, § 2 CIC/1983 doelt vooral op eigendomsrechten en dergelijke rechten, die grotendeels teruggaan op de stichting of de bouw van de kerk.

Nota bene: Het parochiebestuur zal “hen die wettig rechten op de kerk laten gelden” tijdig, met een verwijzing naar canon 1222, § 2 CIC/1983, middels een aangetekende brief moeten vragen of men bereid is om schriftelijk toestemming te geven dat het kerkgebouw aan de goddelijke eredienst wordt onttrokken.

Indien de in canon 1222, § 2 CIC/1983 bedoelde toestemming aldus wordt gevraagd en er dertig dagen na bezorging van de aangetekende brief geen antwoord is ontvangen, dan dient het parochiebestuur aangetekend een herinneringsschrijven te sturen aan de rechthebbende. Is er veertien dagen na de bezorging van dit herinneringsschrijven nog steeds geen antwoord van de rechthebbende ontvangen, dan mag de in canon 1222, § 2 CIC/1983 bedoelde toestemming worden gepresumeerd.

In het verzoek aan de aartsbisschop geeft het parochiebestuur in het bijzonder aan;

- op welke wijze zijn besluit past binnen het beleid van het aartsbisdom (pastoraal, personeel, gebouwen, samenwerking);
- op welke wijze zijn besluit het pastorale en financiële beleid van de parochie dient;
- op welke wijze in de periode van voorbereiding van de onttrekking

¹ Indien de parochie eigenaar is van de kerk, maar de grond behoort toe aan een congregatie van religieuzen, zal de bisschop toestemming nodig hebben van de pastoor (canones 515 § 3 jo. 532 CIC/1983) en van het instituut (canon 638 CIC/1983). Toestemming van de pastoor is niet nodig indien de parochie al is opgeheven. Of de kerk feitelijk al gesloten is, is irrelevant.

- van het kerkgebouw aan de goddelijke eredienst en daarna zal worden voorzien in de pastorale noden van de geloofsgemeenschap en
- wat de (financiële) gevolgen zijn van het besluit voor de parochie als geheel en, indien van toepassing, voor de desbetreffende geloofsgemeenschap.

Belangrijk is dat het parochiebestuur in het verzoek aan de aartsbisschop om een kerkgebouw aan de goddelijke eredienst te onttrekken een combinatie van ernstige redenen voor dit verzoek noemt.

Gebrek aan financiële middelen is uiteraard een zwaarwegende reden, maar de eigenaar van het kerkgebouw dient dan wel eerlijk inzicht te geven in zijn vermogenspositie, waarbij de situatie van het gehele aartsbisdom en de mogelijkheid van acquisitie van geldelijke bijdragen uit eigen en vreemd vermogen te verdisconteren is. Ook dient onderzocht te worden of voldoende aanvullende inkomsten genereerd kunnen worden.

Pastorale redenen, zoals het teruggelopen kerkbezoek, zijn op zichzelf onvoldoende voor een kerksluiting. Maar ze zijn uiteraard wel relevant. Door samenvoeging van parochies komen vaak kerkgebouwen vrij. Er wordt door de kerksluiting geen schade toegebracht aan het zielenheil, ook niet wanneer (bejaarde) kerkbezoekers voortaan enkele kilometers moeten reizen (de parochie kan vervoer voor ouderen en zieken naar een ander kerkgebouw organiseren).

Een belangrijke overweging voor sluiting van een kerkgebouw kan het priestertekort zijn, indien een gebrek aan celebranten er toe leidt dat het aantal liturgische vieringen moet worden gereduceerd. Een laatste pastoraal argument voor kerksluiting is de concentratie van de zielzorg en de zondagsliturgie in een gebied waar het aantal kerkgangers teruggelopen is. Een impuls voor het pastoraat is immers noodzakelijk, want het proces van kerksluiting is niet zelden deprimerend voor betrokken kerkgangers.

- Stap 7 Alvorens te mogen besluiten over het door het parochiebestuur ingediende verzoek tot onttrekking van het kerkgebouw aan de goddelijke eredienst, dient de aartsbisschop omtrent dat verzoek in elk geval de priesterraad van het aartsbisdom te horen. De aartsbisschop heeft beslissingsbevoegdheid en is dus niet op toestemming van de priesterraad aangewezen. Nadat de leden van de priesterraad zijn gehoord neemt de aartsbisschop een definitief besluit. De aartsbisschop kan besluiten tot nader overleg met verschillende partijen. Nadat stap 7 is uitgevoerd, is voldaan aan de formele vereisten om aan de belanghebbenden het bisschoppelijk decreet te betekenen tot onttrekking van het kerkgebouw aan de goddelijke eredienst.

Nota bene: Voor het tijdstip waarop het bisschoppelijk decreet tot onttrekking van het kerkgebouw aan de goddelijke eredienst daadwerkelijk moet worden betekend zie stap 13 e.v.

- Stap 8 Het parochiebestuur neemt drie besluiten:
- a. Vanaf welke datum het kerkgebouw feitelijk niet meer voor de goddelijke eredienst en anderszins wordt gebruikt en aldus geheel

buiten gebruik wordt gesteld.

Nota bene: Op dit besluit zijn geen uitzonderingen toegestaan.

- b. Op welke datum de laatste liturgische viering in het kerkgebouw zal plaatsvinden.
- c. Welke voorzieningen ter zake van het interieur van het geheel buiten gebruik gestelde kerkgebouw dienen te worden getroffen in afwachting van de verkoop en/of herbestemming van het kerkgebouw.

Nota bene 1: Het kerkgebouw, hoewel geheel buiten gebruik gesteld, blijft tot het moment waarop het decreet van de aartsbisschop tot onttrekking van het kerkgebouw aan de goddelijke eredienst onherroepelijk is geworden (dat wil zeggen niet meer vatbaar voor bezwaar respectievelijk beroep - zie stap 15 e.v.) een gewijde plaats met alle daarop van toepassing zijnde canonicrechtelijke en wereldlijkrechtelijke normen.

De reden hiervan is de volgende: Een kerkgebouw dat middels een decreet van de aartsbisschop van Utrecht aan de goddelijke eredienst is onttrokken, is een geprofaneerd kerkgebouw. Dat wil zeggen dat het geen gewijde plaats meer is in de zin van het canonieke recht (cf. canones 1205-1213 CIC/1983) en daarom ook niet meer de daarbij behorende canonicrechtelijke en wereldlijkrechtelijke bescherming tegen kraken geniet.

Nota bene 2: Te allen tijde moet worden voorkomen dat een kerkgebouw reeds middels een decreet van de aartsbisschop aan de goddelijke eredienst wordt onttrokken en zo geprofaneerd, terwijl nog niet vaststaat op welk tijdstip dit geprofaneerde kerkgebouw zal worden verkocht (en daarna geleverd). Dan ontstaat namelijk de zeer onwenselijke situatie dat de parochie –al de, mogelijk zeer geruime, tijd dat zich geen koper voor het kerkgebouw aandient- eigenaar blijft van een geprofaneerd kerkgebouw dat wereldlijkrechtelijk veel minder bescherming tegen kraken geniet en waar bovendien veel hogere verzekeringspremies voor betaald moeten worden dan toen het kerkgebouw nog een gewijde plaats was in de zin van het canonieke recht (cf. canones 1205-1213 CIC/1983).

Om die reden zal het decreet van de aartsbisschop tot onttrekking van een kerkgebouw aan de goddelijke eredienst aan de belanghebbenden worden betekend veertien dagen voordat het parochiebestuur met de koper de overeenkomst tot verkoop en levering van het kerkgebouw sluit (zie stap 14).

Nota bene 3: Het parochiebestuur kan in deze fase voorts besluiten om elders in de lokale geloofsgemeenschap een liturgisch steunpunt in te richten. Het liturgisch steunpunt kan echter *niet* worden ingericht in het geheel buiten gebruik gestelde maar nog aan de goddelijke eredienst te onttrekken kerkgebouw, omdat het liturgisch steunpunt geen gewijde plaats kan zijn in de zin van de canones 1205-1213 CIC/1983.² Bovendien zal het inrichten van een liturgisch steunpunt in het af te stoten kerkgebouw de pijn om het verlies ervan alleen maar uitstellen.

Stap 9 In overleg met het econoom van het aartsbisdom worden concrete plannen gemaakt voor de verkoop of herbestemming van het kerkgebouw en over de

² Zie voor de voorwaarden waaraan een liturgisch steunpunt dient te voldoen: Bijlage 1 bij de beleidsnota van de bisdomstaf “Het pastoraal-liturgisch beleid in de parochies van het Aartsbisdom Utrecht” d.d. 2 februari 2011.

aanwezige inventaris.

Nota bene: De voorbereiding van deze plannen zullen in de praktijk veelal reeds voor stap 9 beginnen.

- Stap 10 Het parochiebestuur komt een concept van de voorlopige koopovereenkomst met de koper overeen. Zo spoedig mogelijk daarna dient het parochiebestuur volgens de door het econoom van het aartsbisdom voorgeschreven procedure bij de aartsbisschop een schriftelijk verzoek in om een machtiging tot verkoop van het kerkgebouw te verlenen. Hiervoor zij verwezen naar de brief d.d. 24 april 2012 (kenmerk 2012-02805) van de econoom van het aartsbisdom aan de parochiebesturen.
- Nota bene:* Het parochiebestuur is pas bevoegd om ter zake van het kerkgebouw een overeenkomst tot verkoop (met de daaruit voortvloeiende verplichting tot levering) te sluiten nadat de aartsbisschop de daartoe gevraagde machtiging aan het parochiebestuur heeft verleend.
- Stap 11 Het parochiebestuur maakt met het econoom van het aartsbisdom nadere afspraken over de verwijdering en herbestemming van het kerkelijk kunstbezit. Hierbij kan de ‘Handreiking Roerend Religieus Erfgoed’, praktisch hulpmiddel bij het waarderen en herbestemmen van religieuze voorwerpen, samengesteld door Museum Catharijneconvent en SKKN van nut zijn.
- Het parochiebestuur dient daartoe altijd een liquidatiecommissie in te stellen die een inventaris maakt van de roerende zaken in het kerkgebouw en die in overleg met het econoom van het aartsbisdom conform de geldende voorschriften een bestemming geeft aan deze roerende zaken. Het parochiebestuur dient omtrent het instellen van een liquidatiecommissie tijdig contact op te nemen met het aartsbisdom.
- Stap 12 Het parochiebestuur ontvangt van de aartsbisschop de schriftelijke machtiging tot verkoop en levering van het kerkgebouw aan de koper.
- Stap 13 Het parochiebestuur informeert het econoom van het aartsbisdom zo spoedig mogelijk over de precieze datum waarop het parochiebestuur de overeenkomst zal sluiten tot verkoop en levering van het kerkgebouw.
- Stap 14 Veertien dagen voordat het parochiebestuur de overeenkomst zal sluiten tot verkoop en levering van het kerkgebouw stuurt het aartsbisdom per aangetekende post aan het parochiebestuur het gemotiveerde decreet van de aartsbisschop tot onttrekking van het te verkopen kerkgebouw aan de goddelijke eredienst met vermelding dat voldaan is aan alle procedurele vereisten.
- In het decreet van de aartsbisschop tot onttrekking van het te verkopen kerkgebouw aan de goddelijke eredienst wordt bepaald wat na verkoop en levering de bestemming van het aan de goddelijke eredienst onttrokken kerkgebouw zal zijn.
- Het decreet van de aartsbisschop tot onttrekking van het kerkgebouw aan de goddelijke eredienst bepaalt ook binnen welke termijn en bij wie er bezwaar respectievelijk beroep kan worden ingediend tegen dit decreet.
- Stap 15 Het parochiebestuur draagt er zorg voor dat het decreet van de aartsbisschop tot onttrekking van het kerkgebouw aan de goddelijke eredienst zo spoedig

mogelijk aan de parochianen bekend wordt gemaakt. Deze bekendmaking kan plaatsvinden via een mededeling vanaf de kansel, via de website van de parochie, via het parochieblad en via de regionale krant. Bewaakt dient te worden dat de juiste data worden gepubliceerd.

Nota bene 1: Zodra het decreet tot onttrekking van het kerkgebouw aan de goddelijke eredienst aan de belanghebbenden is betekend, gaat een termijn van tien nuttige dagen lopen waarbinnen een belanghebbende aan de aartsbisschop de herroeping of herziening van het decreet kan vragen. Binnen dertig dagen nadat de aartsbisschop dit verzoek ontvangen heeft, dient hij op dit verzoek te beslissen. Tegen deze beslissing kan de belanghebbende vervolgens binnen een termijn van vijftien nuttige dagen hiërarchisch beroep aantekenen bij de Congregatie voor de Clerus in Rome.

Nota bene 2: De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat het bestaan van de hiervoor geschetste kerkelijke bezwaar- en beroepsprocedure zowel voor de verkoper als voor de koper van het kerkgebouw een onzekere factor betekent. Het is daarom noodzakelijk dat in de overeenkomst tot verkoop van het kerkgebouw een opschortende (of, indien het niet anders kan, een ontbindende) voorwaarde wordt opgenomen, inhoudend dat de koopovereenkomst eerst van kracht wordt zodra de aartsbisschop middels een decreet het kerkgebouw aan de goddelijke eredienst heeft onttrokken *en* een machtiging heeft gegeven tot verkoop van het kerkgebouw (of, indien het een ontbindende voorwaarde betreft, inhoudende dat de koopovereenkomst wordt ontbonden zodra het decreet tot onttrekking van het kerkgebouw aan de goddelijke eredienst in een kerkelijke bezwaarprocedure door de aartsbisschop wordt herroepen of in een kerkelijke beroepsprocedure wordt vernietigd).

Nota bene 3: Opdat potentiële kopers niet worden afgeschrikt, is het belangrijk dat aan hen tijdig duidelijk wordt gemaakt dat in de praktijk veelal snel vast zal komen te staan of de hiervoor geschetste kerkelijke bezwaar- of beroepsprocedure zal leiden tot een herroeping respectievelijk vernietiging van het bisschoppelijke decreet, omdat de termijnen voor deze kerkelijke bezwaar – en beroepsprocedure kort zijn.

- Stap 16 Het kerkgebouw is canoniekrechtelijk aan de goddelijke eredienst onttrokken zodra het daartoe strekkende decreet van de aartsbisschop onherroepelijk is geworden (dat wil zeggen canoniekrechtelijk niet meer vatbaar is voor bezwaar respectievelijk beroep).
- Stap 17 Het parochiebestuur sluit de overeenkomst tot verkoop van het aan de goddelijke eredienst onttrokken kerkgebouw en levert dit aan de goddelijke eredienst onttrokken kerkgebouw vervolgens zo spoedig mogelijk aan de koper.

Utrecht, 13 februari 2013